

קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים<sup>5</sup>.  
 כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל על-פי המשנה, לומר דברי כיבושין ביום התענית לאחר תפילת מנחה<sup>128</sup>.  
 סיום התענית באזור המרכז בשעה 6:53.

**יום חמישי**

ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה-כבוד בניו-יורק<sup>129</sup>.

**יום שישי**

ז' בתשרי, ערב שבת שובה

מנהג-בית-הרב להדליק לשבת תשובה "נר תשובה"<sup>131</sup>. נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית<sup>132</sup>. דייקו לעשותם משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעבורו מכינים את הפתילה<sup>133</sup>.

128 ראה לקוי"ש חלק כ, עמ' 352 ושי"נ.

129 מזכרונותיה – בספר יאם בישראל, הוצאת קה"ת, כפר-חבי"ד תשמ"ג. תולדותיה בספר "עטרת מלכות", חיפה תנשי"א, עמ' 225 ואילך.

130 ספר-המנהגים עמ' 88.

131 שם עמ' 58. וראה בשיחה המוגהת הנדפסת שם בראש הספר (משיחת שי"פ ושלח, י"ד כסלו ה'תשי"ד סי"ח, 'תורת-מנחם – התועדויות' (ז') תשי"ד ח"א עמ' 196), שגילוי מנהגי-בית-הרב מהווה הוראה בנוגע לפועל, עיי"ש.

132 בסה"ש תשי"ד דלהלן מספר אדמו"ר מוהרי"צ, שהניחו גם עבורו פתילה בילדותו. וראה הנסמן באוצר מנהגי חבי"ד עמ' קסז. למעשה, רבים נוהגים כיום להדליק נר א' לכל משפחה.

133 סה"ש תשי"ד עמ' 7, תשי"ה עמ' 14. ושם, שזה אחד מהמנהגים המקובלים ממהר"ל מפראג – ג' נרות בעשיית: בעי"ש שובה – נר תשובה, ובעיו"כ – נר-חיים, ונר-נשמה (מקורות למה פרטים צוינו בהערות הרבי שם). כן מסופר שם שנרות שבת שובה היו עבים וקצרים, ושהיה זה כיבוד גדול לשורר את הפתילות וכו', ואף לעשות את ההכנות לזה.

# התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהדה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

## תעט

ערב שבת-קודש  
 ראש השנה  
 כ"ט באלול ה'תשס"ג



יוצא-לאור על-ידי  
 מכון ליובאוויטש שעל-יד  
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

**לזכות**  
 האחים התמימים הדגולים לבית  
 דייטש  
 הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה  
 וגיסם ר' גביאל גופין שיחיו

# מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט באלול ה'תשס"ג – ז' בתשרי ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט באלול	הלי נחלות. פרק ג-ה.	הלי ממרים. פרק ד.	מ"ע רמח.
ש"ק	א' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ה.	מ"ע רמח.
א'	ב' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ו.	מ"ע רמח.
ב'	ג' בתשרי	פתח פיך וגוי. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר.. הלי סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע קעו. מל"ת רפד. מ"ע קעה.
ג'	ד' בתשרי	פרק ז-י.	הלי אבל.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת רפב. רפג. מ"ע רכט. רכח.
ד'	ה' בתשרי	פרק י-ט.	פרק ב.	מ"ע רכו. רכז. רל. רלא. מל"ת סו.
ה'	ו' בתשרי	פרק י-יב.	פרק ג.	מל"ת שי. מ"ע רכד. מל"ת ש.
ו'	ז' בתשרי	פרק יג-טו.	פרק ד.	מל"ת רצד. רצ.

## זמני השבוע \*

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ט באלול	4.31	5.19	5.41	6.35	9.30	12.32	1.02	6.32.6	6.57
ש"ק, א' בתשרי	4.32	5.20	5.41	6.36	9.30	12.32	1.02	6.31.3	6.56
א', ב' בתשרי	4.33	5.20	5.42	6.37	9.30	12.31	1.01	6.30.0	6.54
ב', ג' בתשרי	4.33	5.21	5.42	6.37	9.30	12.31	1.01	6.28.7	6.53
ג', ד' בתשרי	4.34	5.22	5.43	6.38	9.30	12.31	1.01	6.27.4	6.52
ד', ה' בתשרי	4.35	5.22	5.44	6.39	9.30	12.30	1.00	6.26.2	6.51
ה', ו' בתשרי	4.36	5.23	5.44	6.39	9.30	12.30	1.00	6.24.9	6.49
ו', ז' בתשרי	3.36	4.24	4.45	5.40	8.33	11.30	11.59	5.23.6	5.48

\* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.  
 \*\* לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.  
 \*\*\* זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מיוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

## זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
ראש-השנה	5.56		6.11		6.02		6.13	
ב' דראש השנה*	7.07	7.05	7.09	7.07	7.08	7.06	7.09	7.07
האיזנו	4.47	5.58	5.02	5.59	4.52	5.59	5.04	6.00

\* ר"ה בלילה / ד"ה זמנים מתייחסים לזמן הזריחה

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוד** • עורך: **שניאור-זלמן רודמן** • הגהה: **יוסף יצחק איידלמן**  
 מו"ל: **מכון ליובאוויטש** שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז  
 יו"ר: **הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב**  
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169  
 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: [chabad@chabad.org.il](mailto:chabad@chabad.org.il) ISSN 0793-7474

## לוח השבוע

הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם<sup>124</sup>.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים"<sup>125</sup>.

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם – יעלה<sup>126</sup>.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעוננו" – אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא<sup>127</sup>.

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" כבתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה, ג, נו, ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד מגן דוד. יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה, ואומרים ענו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ כבתפילת שחרית.

אחרי חזרת הש"ץ – תחנון, אבינו מלכנו הארוך, קדיש תקבל, לרוד ה' אורי, עלינו,

מלכד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור<sup>117</sup>.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים<sup>118</sup>. אם אין כנ"ל – אומר הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה"<sup>119</sup>.

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה<sup>5</sup>.

אומרים תחנון, נפילת-אפיים, 'והוא רחום', עד 'שומר ישראל' ולא עד בכלל. אמירת סליחות. מתחילים "דרשו ה' בהמצאו"<sup>120</sup>, ומדלגים 'אשמנו' ו'ויאמר דוד אל גד'. בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל הפזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', ככלל עשי"ת), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש<sup>121</sup>.

בכל עשרת ימי תשובה<sup>122</sup> אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפיים, קודם 'ואנחנו לא נדע'<sup>123</sup>.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימית-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על

בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה שוב. ושעתי שלראשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשילהי תשכ"ד בדף בודד, והוצאה קודמת של הסליחות היתה שנה לפני זה, בשילהי תשכ"ו.

121) ספר המנהגים עמ' 52.

122) מנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשרת ימי תשובה (אג"ק ח"ט סי' רה, מטה אפרים סי' תרב סי"ה), אבל לכאורה אחרי שביטל הרבי את כל ההגבלות בתאריכי נישואין ('מלכד המפורשים, כמובן ופשוט' – שעי' הל' ומנהג ח"ה עמ' רסז) אין להקפיד גם ע"ז. וע"ע.

123) 'אוצרי עמי קנט. משנה אחרונה של הרבי שאמירת

אי"מ תלויה באמירת תחנון, 'אוצרי עמי קסו ס"ל, 'התקשרות גיליון שכת עמ' 19 וגיליון שלא עמ' 18 (וראה

משנה ראשונה שם עמ' קס ט"ט. סי' דרכי חסד – מנהגי ח"ק חב"ד, ברוקלן תשל"ה – עמ' קסב, עיי"ש וסי"ט).

124) 'אוצרי עמי קס.

125) ספר המנהגים עמ' 45.

126) משניב סי' תקס"ו סוף סי"ק כא.

127) ראה התקשרות גיליון מ ס"ע 18.

סדר תשליך<sup>105</sup>, ואחר-כך מנערים שולי הטלית קטן<sup>106</sup>. מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת ב"ג מידות"<sup>107</sup>.

סיום החג:

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל ענייני אור החסידות עד למטה מטה"<sup>108</sup>.

כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מרברי כל הנשיאים (החל משנת תשד"מ גם מדברי הארז"ל)<sup>108</sup>.

מוצאי יום-טוב:

ערבית – "אתה חוננתנו". יש לזכור ולהזכיר השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימית-שבוה.

הבדלה – מנהגו להתחיל ב"הנה א-ל ישועתי"<sup>109</sup>. אין מברכים על הגר והבשמים.

ברבו פתוח.

במטי"א (תקצ"ח ס"ו"ט ד) כי שנהגים לילך גם אם כבר שקעה החמה, עד הלילה.

(105) סידור אדה"י.

(106) ספר-המנהגים ע"ב ע"ב.

(107) המלך במסכת ח"ב ע"ב כ (אוצרי עמי קמה). שם הביא שהתאריך הוא ח' תשרי, ואכן פיוט 'הי' ה' א-ל רחום... נאמר ביום 'ה' דעשיית' (היום האחרון שלפני עיו"כ). ואף שבירשומות ד' ע"ב 14 העי' 2 מדובר על ח' תשרי, אך זהו לפי המנהג בשנה שקביעותה כבשנה זו, שיום-הכיפורים חל ביום שני בשבוע, שאו מקדימים (הנהגים לומר) את פיוט י"ג מידות ליום ה' שלפניו – ח' תשרי (אלף המגן למטה אפרים ס"י תרי"ג ס"ק ז).

(108) ראה 'אוצרי עמי קמז'קנ.

(109) כן דייק הפרמי"ג במשי"ד ר"ש תצי"א מלי הלבוש, וכי"מ במנהגי מהרי"ל (הוצאת מכון-ירושלים ע"מ רכז), שעוסק גם בפרטי הבדלה במוצאי יו"ט ואינו מסייג את אמירת הפסוקים רק למוצאי"ש (ולא כמנהג העולם המובא במטי"א תרי"א ס"י, שלא לאומרים).

(110) 'אוצרי עמי קנה, מדיבורי אדמו"ר מהררי"צ במוצאי

\* בעניין סיוע לצורכי החגים – אף-על-פי שכבר נתנו לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי – בדרגתו עתה – במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים<sup>112</sup>.

בקריאת-שמע שעל המיטה בלילה זה, לכאורה צריכים לומר תחנון גם לפני חצות, מכיוון שאין זה אסרו"חג<sup>114</sup>.

## יום שני

ג' בתשרי – צום גדליה<sup>115</sup>

עלות השחר<sup>116</sup> לדעה המקרימה – 4:33.

בעשרת-ימית-שבוה אין אומרים סליחות,

שבת שובה תשי"ז, ס"ה"ש תשי"ז ס"ע 61.

(111) מאה-שערים לג.א.

(112) לקוטי-שיחות ח"יד ע"ב 372. וראה היום יום ח"ב מ"ט 21, ספר-המנהגים ע"ב ע"ב 67, ה"ש תשי"ד ע"ב 24, תרצ"ט ע"ב 304. 'אוצרי עמי ע"ה. קס. קובץ ילכוודו של מלך' (קריית גת, תשנ"ה) ח"ב ע"ב 194.

(113) שיחת יום ב' דראש-השנה תשי"מ ס"י"ג (בלתי מוגה). (114) ראה 'התועדות' תשי"ג ח"ג ע"ב 1414 (במוצאי-שבת מוזכר שם עניין מלווה מלכה וכו' (ואכן אז אי"א תחנון עד חצות כמי"ש בשע"ת ס"י ש, הובא בשע"ת ה"ל ומנהג או"ח ח"א ע"ב ר"ל), אבל במוצאי יו"ט מוזכר שם רק עניין אסרו חג, וא"כ לכאורה הפעם דינו כמו ר"ח ושאר הימים שא"א בהם תחנון, שנתבאר שם דעת הרבי שבמוצאי-יום אומרים תחנון (בניגוד למוצאי בכ"ף-החיים ס"י קלא ס"ק יד) וא"כ הפעם צ"ל תחנון לפני חצות – הערת הה"ח ר' יוסף-יצחק ש"י אופן.

(115) ראה 'אוצרי עמי קסד.

(116) בסידור אדה"י, סדר ספירת העומר, מפורש שמתר לאכול בת"צ עד עה"ש.

# ראש-השנה שחל בשבת - המשכה בלי גבול, בגשמיות וברוחניות

בתקיעת-שופר, שהוא כעין צעקה "אבא, אבא, הצילני", העיקר הוא עצם הצעקה ולא כל-כך התוכן שלה □ כיצד מוסיף העולם ומתקיים בראש-השנה שחל להיות בשבת, שאז החיות מפתלקת הן בפנימיותה והן בחיצוניותה? □ כשפועלים ומתקנים בראש-השנה, משפיע הדבר על כל השנה הבאה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שוים, אבל בנוגע להצעה עצמה – הרי עניין זה שייך לכל אחד ואחד מישראל. כל אחד ואחד מישראל צועק, "בקלא פנימאה דאשתמע" או "בקלא פנימאה דלא אשתמע", אבל בנפשו פנימה – הרי הוא צועק.

וזהו עניין התקיעות, והדבר מתקבל למעלה. וכפי שישנו המשל בזה מהרה"ק הר"ד לוי-יצחק מבארדיטשוב, בילד שרצה תפוח ואביו לא רצה ליתן לו, מיהר הילד ובירך ברכה, ואז הוכרח אביו לתת לו את התפוח.

וכל זה הוא כאשר האב אינו רוצה לתת; ומכל-שכן כאשר האב רוצה לתת, וזה שאינו נותן אינו אלא כדי לנסות את חכמתו של הילד – הרי ודאי שכן הוא.

והרי למעלה – הקב"ה רוצה לתת, כפי

א. איתא' במשנה<sup>1</sup> בעניין ראש-השנה, ש"מצוות היום בשופר".

ישנו משל ממורנו הבעל-שם-טוב<sup>2</sup> על עניין השופר, שהוא על דרך בן שצועק "אבא אבא הצילני".

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר<sup>3</sup> בשם רבותינו נשיאינו שלפניו, שפעם הלחו להודיע להציבור בבית-המדרש, שהעיקר אינו כל-כך העניין ד"אבא אבא הצילני", אלא העניין ד"צועק".

והפירוש הוא: יש בזה שני עניינים: א) הצעקה עצמה, ב) התוכן שמכניסים בהצעה. והעיקר הוא לא התוכן שמכניסים בהצעה, אלא הצעקה גופא<sup>4</sup>.

בהתוכן שמכניסים בהצעה – אין הכל

(1) סעיף זה הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (בידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע"ב 405 ואילך (מהדורה מתורגמת ללה"ק – ע"ב 107 ואילך). במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מנחה בלתי מוגה.  
(2) ר"ה כו"ב.  
(3) הובא בהמשך וככה תרל"ז אות ע. רד"ה יו"ט של ר"ה דליל ב' דר"ה תרצ"ו – י"ל בקונטרס חודש תשרי תש"ז (ונדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ריש ע"ב קנח, ולאח"י בסה"מ תרצ"ו ע"ב 2).  
(4) ראה כתר-שם-טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות

סקצ"ג ואילך. וש"נ. וראה גם שיחת ליל ב' דר"ה תש"ה ס"ה (סה"ש תש"ה ע"ב 6).  
(4) שיחת ליל ב' דר"ה תש"ד ס"ו (סה"ש תש"ד ס"ע 4 ואילך). וראה שיחת יום א' דר"ה תש"א ס"ד (תורת-מנחם – התועדות' ח"ב ע"ב 5).  
(5) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שכא"ב.  
(6) ראה זח"א נ"ב, ר"א.  
(7) ראה תולדות רלוי"צ מבארדיטשוב שבסו"ס קדושת-לוי בהוספות אות עג. וראה גם 'תורת-מנחם – התועדות' ח"י ס"ע 87. וש"נ.

שמוכא הלשון<sup>8</sup>: "יותר ממה שהעגל רוצה לינק כו", וכן מצינו לשון זה בנוגע למעלה: "למעשה ידיך תכסוף"<sup>9</sup>, שהקב"ה רוצה שיעבדוהו<sup>10</sup>.

בשעה שבני ישראל מברכים ברכת "שומע קול תרועת עמו ישראל", ו"ברחמים", אשר על-פי דין "ספק ברכות להקל"<sup>11</sup> – הרי אם אנשי כנסת הגדולה פסקו שיש לברך ברכה זו, בדרך ממילא פסקו, שהקב"ה מקבל "תרועת עמו ישראל" – צעקתם של בני ישראל, שזהו עניין התקיעות – ברחמים.

ומצד זה שהקב"ה מקבל תרועת עמו ישראל ברחמים – נמשך לכל בני ישראל, לכל אחד ואחת, ככל העניינים שהם צריכים, הן ברוחניות<sup>12</sup> והן בגשמיות, בכני חי ומוזני.

וכיוון שהקב"ה נותן זאת "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"<sup>13</sup>, במילא הרי ה"בני חי ומוזני" שנמשכים – הם "רוויחי".

וכל זה נכלל בלשון<sup>14</sup>: "לשנה טובה ומתוקה"<sup>15</sup>, ונמשך בגשמיות למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה.

\*\*\*

**ב**. א' שאל אצלי במכתב בעניין יום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת – כיצד נעשה

אז קיום העולמות<sup>16</sup>: מבוואר בחסידות<sup>17</sup> שבראש-השנה נעשית עליית חיות העולמות כו', ובשעת הברכות והתקיעות נעשית המשכת החיות. והשאלה בזה<sup>18</sup>: כיצד נעשה קיום העולמות באותו זמן שחיות העולמות עולה למעלה? והתירוץ בזה<sup>18</sup> – שהעלייה היא רק בפנימיות, וקיום העולמות הוא מחיצוניות החיות שנשאר למטה.

ועל-דרך משל באדם למטה, שבשעה שעוסק בעניין מסוים שאין לו תענוג בזה – הרי אף שאינו עושה זאת בחיות ובהידור ובהתפשטות כו'. מכל-מקום עושה זאת במעשה בפועל<sup>19</sup> (טאז – טוט ער דאך), מצד החיצוניות שבו. וכמשל אדם הישן, שאף שכווחותיו הפנימיים (ראייה ושמיעה) מתעלמים, מכל-מקום, נשארות חיצוניות החיות.

ועל-דרך זה הוא גם בראש-השנה, שהעלייה היא רק בפנימיות החיות, ואילו קיום העולמות הוא מחיצוניות החיות, שבוה אין עלייה.

ובעניין זה יש חילוק בין ראש-השנה לשבת – שבראש-השנה העלייה היא בפנימיות החיות (כנ"ל), ואילו בשבת העלייה היא בחיצוניות החיות<sup>20</sup>. וזהו שמצינו<sup>20</sup> "שפרש

לשון עקב – היינו בכל הדרות עד "עקבתא דמשיחא", וגם אצל אלו שמדריגת נשמתם (ביחס לכלל ישראל שהם "קומה שלימה") היא בכח" "עקב" (מהנחה בלתי מוגה).  
13) גוסס הברכה הג' דברה"מ".  
14) המובא גם במאמרי ד"ח" (מהנחה בלתי מוגה).  
15) ראה גם תורת מנחה – התוועודיות ח"ד עמ' 266. ושי"נ.  
16) בהבא לקמן – ראה גם אגרות-קודש כ"ק ארמו"ר ח"ז עמ' עג ואילך. ח"ח ס"ע ריט. ובארוכה – לקו"ש ח"ט עמ' 230 ואילך.  
17) תניא אגה"ק ס"ד (קכב). לקו"ת דרושי ר"ה נחב.  
18) סידור (עם ד"ח" שער התקיעות רמוג, סה"מ תש"ג עמ' 38.  
19) לקו"ת דרושי ש"ש סו, סה"מ תש"ג שם.  
20) זח"ב פחב. וראה תו"א ר"פ חיי שרה.

מרבין בטרומיטין<sup>92</sup>. בתקיעות מיושב – שברים-תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות – בהפסק נשימה ביניהם<sup>93</sup>.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתוודה (התוקע) בלחש<sup>94</sup>.

אחרי התקיעות אומרים – גם הקהל<sup>95</sup> – "ובכן, יהי רצון מלפניך..."<sup>96</sup>.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריי פסוק בפסוק<sup>97</sup>]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך"<sup>98</sup>.

התקיעות הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע<sup>99</sup>. למנהגנו, אין מקריין כלל בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך<sup>100</sup>.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בכרכות על השי"ס עמי עו משמע שא"צ להאריכו כ"כ אלא די שיהא ארוך יותר מכוח אחד, עיי"ש).  
92) יאוצרי עמי קב, ושי"נ.  
93) שו"ע אדה"ז סי' תק"צ סי"ט (כנראה נהוג גם בלחש בבי נשימות, למרות שבא"י להרה"צ מבוטשטש שם סוסי"ב לא כ"כ). המובא ב'יאוצרי עמי קב', שהפסיקו בנשימה גם במיושב, ברור שלא בא כהוראה לרבים.  
94) אס תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדה"ז שם סי"ח. וראה הנסמן בשבחי-המועדים עמ' 27 העי' 9).  
95) הכוונה לוודיו במחשבה. ועניינו – לא יודוי על חטא ועוון, אלא גענועים פנימיים. וי"א דהיינו ציור פני הרבי – יאוצרי עמי קב, עיי"ש, ושי"נ.  
96) מובא ב'יאוצרי עמי קב'.  
97) בקונטרס לימוד החסידות עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שא"י מננהגי חב"ד (אף שרבותינו נשיאינו נהנו בזה) אלא סתם מנהג ישראל – מענה להרה"ח ר' דוד שי קרן מעפולה, ועדי' בהמלך במסיביו ח"א עמי קיג, יאוצרי עמי קב.  
98) מובא ב'יאוצרי עמי קב'.

תש"ץ: אחר תפילת מנחה לפני השקיעה הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעין<sup>101</sup>, ואומרים

98) שו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' לו (ובלוח כולל-חב"ד כי שמשמיעין לציבור קודם תפילת לחש, שמי שעומד באמצע הברכה יפסיק מתפילתו וישתוק כדי לשמוע התקיעות).  
99) יאוצרי עמי קב.  
100) שו"ע אדה"ז סי' תקצ"ב סי"ז.  
101) שלא יקטרג אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושמיחים לומר שאין יראים מאימת הדין – לבוש סי' תקצ"ו סי"א, מחזור השלם (אם כי אדה"ז שם הביא טעם אחר, שמה מקצת הציבור לא שמעו כל התקיעות כראוי). הישברים-תרועה' התקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באוטובוס אצל כ"ק אדמו"ר מהררי"צ נייע וכן אצל הרב, שבחי-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח ר' יוסף-מנחם מענדל טננבוים).  
102) לשון שו"ע אדה"ז סו"ס תקצ"ו.  
103) שו"ע אדה"ז סי' תקפ"ט סי"ב.  
104) כשאין באר וכדומה, עדיף לרחות אמירת תשליך לייג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שיגיעו לבאר וכדי בעשיית, או שחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר – ראה ביכר חב"ד גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב יהודה הכט ע"ה שבלית ברירה די אפילו

ותריעו "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומר... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן ויהי בישורון מלך", מלך עליון...<sup>76</sup>.

אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף<sup>77</sup>.

מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך..."<sup>78</sup>. ב'לוח התיקון' לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות" (ו' בשבא), וכן נתקן בסידורים החדשים ובמחזור דשנת תשמ"ט<sup>79</sup>.

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות<sup>80</sup>.

אדמו"ר חב"ד נהגו להזכיר נשמות בלחש<sup>81</sup>, אחר קריאת התורה לפני התקיעות<sup>82</sup>.

תקיעות: אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר<sup>83</sup>.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)<sup>84</sup>.

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות – בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה

76 'אוצר' עמי צח. אגב, מסיבה טכנית, מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנשי) באמירת הפיוטים, לקשר את חצוי השני של כל חרוז עם חצוי הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט, וק"ו בפיוט זה האחרון, שלא לבוא לידי חירוף חיו באמירת: "לעדי עד – מלך אבינו".  
77 'אוצר' עמי קב.  
78 ניגון זה הוא בבירור מעשרת הניגונים של אדמו"ר הוקן – ספר הניגונים ח"א ניגון ו.  
79 'אוצר' עמי קא.  
80 שו"ע אדה"י סי' תקפ"ד סי"ט.  
81 'התועדות' תשמ"ג ח"א עמי 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.  
82 שבח המועדים (תשנ"ג) סי"ע 23.  
83 'אוצר' עמי קו.

84 ישע"י הלכה ומנהגי או"ח סי' רמב, מלקו"ש לראש-השנה תשנ"ב.  
85 דיוקים באמירתם: הרבי היה אומר 'בגמרחלב; 'האמטנתי' – כנדפס במחזור, 'אוצר' עמי ק"ו, עיי"ש.  
86 'אוצר' עמי ק"ח.  
87 'אוצר' עמי ק"ג, ק"ט, ושי"נ.  
88 כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדה"י סי' קכד סו"ס ב.  
89 'אוצר' עמי ק"ט.  
90 אני"ק כ, עמי לט. המלך במסיבו ח"א עמי נה באריכות, שזו הוראה לרבים. 'אוצר' עמי קכא, ושי"נ. המקור בשו"ע אדה"י סי' תקצ סו"ס ד (מהב"ח ע"פ מנהגי מהרא"י טירנא): "ויש עושין בסוף הגי שברים קול פשוט, כעין **תקיעה** (=עכ"פ יותר מכוון אחד, דאל"כ הוא כתרועה, דלהלן שם סט"ו), וכן עושין בסוף הטרומפטיין, וצ"ב אם גם למנהגנו עושין בסוף התרועה ג"כ.  
91 שו"ע אדה"י סי' תק"צ סי"ז. (אף שבחידושי הצמח"צ

הגיכם<sup>21</sup> קאמר ולא פרש שבתכם", דכיוון שבשבת העלייה היא בחיצוניות, לכן לא שייך בה עניין של "פרש", ועל-פי זה מתעוררת השאלה בנוגע לראש-השנה שחל להיות בשבת – דכיוון שאז

**כל אחד ואחד מישראל צועק, "בקלא פנימאה דאשתמע" או "בקלא פנימאה דלא אשתמע", אבל בנפשו פנימה – הרי הוא צועק!**

העלייה היא הן בפנימיות (מצד ראש-השנה) והן בחיצוניות (מצד שבת), אס-כן, כיצד נעשה אז קיום העולמות?

א. אמנם, לאמיתו של דבר אין זו קושייה כלל, כיוון שב' עניינים אלו (עליית פנימיות החיות בראש-השנה ועליית חיצוניות החיות בשבת) הם ב' עניינים נפרדים שאינם שייכים זה לזה: ובהקדמה – שבעניין ההמשכות מלמעלה בהתאם לחילוקי הזמנים, ישנם כמה סדרים<sup>22</sup>:

ישנו הסדר דימי השבוע – שבכל יום בשבוע ישנה המשכה בהתאם לעניינו של אותו יום (כמודגש ב"שיר של יום", שבכל יום אומרים שיר השייך לעניינו של יום זה ולנבראים שנתהוו בו, כדאיתא בגמרא<sup>23</sup>), וביום השבת נעשית העלייה דכל עניינים אלו; ישנו הסדר דימי השנה – שבראש-השנה (באחד בתשרי) נעשית ההמשכה על כל השנה, ועל-דרך-זה "באחד בניסן ראש-השנה לרגלים"<sup>24</sup>;

ונוסף לזה ישנו הסדר דהגים ומועדים, שזוהי המשכה בפני עצמה.

ד. אמנם, מצינו שיש גם שייכות בין שני

21 ח"ב עמ' 40. וש"נ.  
22 ר"ה לא, א.  
23 רמ"צ צ"א, ב.  
24 משנה ר"ה בתחלתה.  
25 ראה לקו"ש דרושי ר"ה נו, א ואילך. ובכ"מ.  
26 ברכות כד, א. וש"נ.

העניינים (שבת וראש-השנה) – כפי שהעניין הוא גם על-פי נגלה: אודות יום השבת נאמר<sup>27</sup> "והיה ביום השישי והכינו גו", ואילו בשבת עצמו נעשית ההמשכה בדרך ממילא – אם מצד ההכנה בערב שבת, כמאמר דו"<sup>28</sup> "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", או מצד ההמשכה דשבת בראשית, אבל לב' האופנים הגה ביום השבת עצמו אין עניין של עבודה. ועניין זה ישנו גם ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת – להיותו ככל שבתות השנה שאסורים במלאכת אוכל נפש, ועניינו ברוחניות שהוא למעלה מעניין של עבודה. ועניין העבודה שישנו ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת הוא – לפעול תוספת אור, באופן נעלה ועמוק יותר מאשר ההמשכה כמו שהיא מצד עצמה.

– ועל-דרך הסיפור (שסיפורי כבר כמה פעמים)<sup>29</sup> אודות כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק שרבינו הזקן רצה ליתן לו במתנה ידיעה בתורה, ולא רצה לקבל המתנה, באומרו, שרצונו להתייגע בתורה, ואחר-כך הצטער על כך, רכיוון שהתורה היא "אין סוף", הרי יכול הוא לקבל את המתנה, ואחר-כך יוכל להתייגע כדי להשיג באופן נעלה ועמוק יותר.

וכן הוא גם ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת – שנוסף על העניינים שהקב"ה נתן במתנה מצד עניין השבת ש"מקדשא וקיימא"<sup>30</sup>, ממשיכים בני-ישראל על-ידי עבודתם עניין של הוספה, באופן נעלה ועמוק יותר.

העניינים (שבת וראש-השנה) – כפי שהעניין הוא גם על-פי נגלה: אודות יום השבת נאמר<sup>27</sup> "והיה ביום השישי והכינו גו", ואילו בשבת עצמו נעשית ההמשכה בדרך ממילא – אם מצד ההכנה בערב שבת, כמאמר דו"<sup>28</sup> "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", או מצד ההמשכה דשבת בראשית, אבל לב' האופנים הגה ביום השבת עצמו אין עניין של עבודה. ועניין זה ישנו גם ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת – להיותו ככל שבתות השנה שאסורים במלאכת אוכל נפש, ועניינו ברוחניות שהוא למעלה מעניין של עבודה. ועניין העבודה שישנו ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת הוא – לפעול תוספת אור, באופן נעלה ועמוק יותר מאשר ההמשכה כמו שהיא מצד עצמה.

– ועל-דרך הסיפור (שסיפורי כבר כמה פעמים)<sup>29</sup> אודות כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק שרבינו הזקן רצה ליתן לו במתנה ידיעה בתורה, ולא רצה לקבל המתנה, באומרו, שרצונו להתייגע בתורה, ואחר-כך הצטער על כך, רכיוון שהתורה היא "אין סוף", הרי יכול הוא לקבל את המתנה, ואחר-כך יוכל להתייגע כדי להשיג באופן נעלה ועמוק יותר. וכן הוא גם ביום-טוב של ראש-השנה שחל להיות בשבת – שנוסף על העניינים שהקב"ה נתן במתנה מצד עניין השבת ש"מקדשא וקיימא"<sup>30</sup>, ממשיכים בני-ישראל על-ידי עבודתם עניין של הוספה, באופן נעלה ועמוק יותר.

ד. והעניין בזה:

בהמשכה מלמעלה – יש המשכה השייכת

- (27) בשלח טו,ה.
- (28) ע"ז ג, סע"א.
- (29) ראה 'תורת-מנחם – התוועדות' ח"ד עמ' 61. וש"נ.
- (30) ביצה יז,א.
- (31) פ' ראה טו,ה.
- (32) ע"פ לשון הכתוב – ויקהל לו,ו.
- (33) תהילים פא,א.
- (34) משלי לא,ח-ט.
- (35) רמב"ם הל' דעות רפ"ד.
- (36) וירא יח,יט.
- (37) שיהת ליל ב' דר"ה תש"ה בסופה (סה"ש תש"ה עמ' 8).
- (38) משפטים כא,יט.
- (39) ברכות ס, סע"א. וש"נ.

יום ראשון, ב' בתשרי

ב' דראש-השנה

מוצאי שבת-קודש, ליל ב' של ראש-השנה:

ערבית. לפני תפילת ערבית אומרים תהילים<sup>2</sup>. בשנים מסויימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"<sup>3</sup>.

בברכה רביעית: ותודיענו. אין אומרים 'וייתן לך', גם לא מחר בערב.

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום-טוב – לא יעשנו בראש-השנה<sup>4</sup>, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני-תורה ייזהרו בו, וישפיעו גם על מכריהם"<sup>5</sup>.

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים<sup>6</sup>, מאש הדלוקה לפני ראש-השנה.

גם היום מדליקים לפני הברכה<sup>6</sup>, ומברכים: "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש<sup>6</sup>. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי אור בגד חדשים – ככל זאת תברך 'שהחיינו'<sup>5</sup>.

עמ' קמו.

- (66) מט"א סי' תקצ"ז ס"א. וראה שיע"ט סי' תקי"א ס"ק ד.
- ובפרט בזמננו, שנחקר ונדע בבירור גמור גודל הנוק שהעישון מסב לבריאות, צע"ג איך ניתן להחשיב זאת כשווה לכל נפש (שו"ת מעשה חושב ח"ג סי' כ אות ה, עמ' רנו. תשובת בעל האגרות משה: בנדון, שהתפרסמה בקובץ 'צהרי ירושלים, תמוז תשס"א עמ' תרפ. וע"ע). וע"ע בזה בקובץ 'היכל מנחם ג, עמ' צו.
- (67) משני"ב סי' תקי"ד ס"ק לה.
- (68) משמעות שו"ע אדה"ז סי' רסג ס"ח, דלא כמט"א סי' תרכ"ה ס"ג, ראה יקוצר דיני נשי"ק: פרק ו' הערה 2.
- (69) מט"א סי' תקצ"ט ס"ט.
- (70) במחזיקי שם כאן לא הובא זיתן לך. והטעם, כמ"ש באבודרהם סוף סדר מוצ"ש שאומרים זאת כדי "שיתברכו

קידוש – יקנה"ז (ברכות: הגפן, אשר בחר, מאורי האש, המבדיל, שהחיינו)<sup>7</sup>.

אין מקרבים הנרות ואין מאחדים השלהבת שלהם, וכן אין מביטים בציפורניים. ורק בעת ברכת "בורא מאורי האש", מסתכלים בנרות, כמו שהם עומדים בפמוטות<sup>7</sup>.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלובש בגד חדש, ואם אין לו – מכל-מקום יברך 'שהחיינו'<sup>5</sup>.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה<sup>2</sup>. בלובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין)<sup>72</sup>.

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון<sup>73</sup>.

יום ב' של ראש-השנה:

שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה<sup>74</sup>.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע<sup>75</sup> ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמד, ג). והוסיף הרבי: מובן מעצמו שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים<sup>76</sup>.

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו", אומרים "תעיר

- במעשה ידיהם", וכן מובא מסי' כלבו, וא"כ אין זה שייך ביו"ט.
- (71) ספר-המנהגים עמ' 39.
- (72) סה"ש תשי"ה עמ' 4, ועוד, 'אוצר עמ' פב.
- (73) 'אוצר' שם.
- (74) שם עמ' ז, והטעם מובא משד"חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תורת בבית-חיינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ראש-השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא"דארתא הגר"ש דבורקין ע"ה (כפר חב"ד גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74), וצ"ע המקור לזה.
- (75) ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, ומכונן – מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים במבצע שופר, ובפרט המוציאים רבים י"ח.

אצבעות הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן<sup>53</sup>. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים<sup>54</sup>.

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום<sup>55</sup>.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלברד<sup>56</sup>) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עור", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שיספיק הציבור לומר את כל הפסוקים, ולא למהר ולהתחיל מיד "אוהילה לא-ל".

אומרים "היום הרת עולם" גם היום, בשבת, אבל לא "ארשת", ככתוב במחזור.

מוכח מסידור אדמו"ר, שיש נשיאת כפיים<sup>57</sup> בראש-השנה – כככל יום-טוב – גם כשחל בשבת, ורק במוסף ולא בשחרית. וכן שאין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים<sup>58</sup>.

קידוש. מכיוון שחל ראש-השנה בשבת, אומרים: מזמור לדוד, אתקינו, ושמרו, אם תשיב, דא היא, זכור, על כן – בלחש<sup>59</sup>; תקעו וברכת הגפן – בקול רגיל.

סעודת היום. השוכה 'עלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור (ללא הזכרת שבת). ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר<sup>60</sup>.

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן<sup>61</sup>.

אסור להכין מיום א' ליום ב' דראש-השנה<sup>62</sup>. הנחלב והגולד היום אסור עד מוצאי-יום<sup>63</sup>. טוב.

מנחה. אומרים: 'ואני תפילתי'<sup>64</sup>. בקריאת התורה – 'ותיגלה'<sup>64</sup>.

היום, שחל בשבת, אין אומרים תשליך, אלא למחרת<sup>65</sup>.

צריכים לומר בברכת המזון "יעלה ויבוא", "ביום הזיכרון הזה ביום טוב מקרא קודש הזה" – הרי כאשר יעשו עתה מה שצריכים לעשות בראש-השנה, יפעלו על-ידי זה המשכה על כל השנה כולה.

ואף שנשאר זמן מועט – הרי כיוון שזה "ראש" של "כלל", אזי לא נוגע עניין הכמות, כי אם עניין האיכות, ובמילא, כל מה שהיו צריכים לפעול במשך מ"ח השעות של ראש-השנה – אם לא פעלו זאת בשלימות ("אויב מ'האט דאס ניט דערטאן"), יכולים להשלים זאת עתה, "בשעתא חדא וברגעא חדא"<sup>43</sup>, וכמבואר בחסידות<sup>44</sup> ש"שעתא חדא" היינו פנייה אחת ("איין קער"), ועניין זה יכול להיות ברגע חדא.

כלומר: ברגע זה צריך כל אחד לפעול על עצמו לשעבר את רצונו להקב"ה, ועל-ידי העניין ד"בטל רצונך מפני רצונו" אזי "יבטל (הקב"ה) רצון אחרים מפני רצונך"<sup>45</sup>, והרי "רצון אחרים" היינו מציאות והגבלות הטבע, כולל גם דברי הרופאים, שכאשר הרופאים מתייאשים כו', הנה על זה אין להם רשות, ובמילא חוזרת הרפואה להקב"ה, ש"ישלח דברו וירפאם"<sup>46</sup>, ואז הרפואה היא באופן של מהירות – "עד מהרה ירוץ דברו"<sup>47</sup>.

(קטעים מהתוועדות יום ב' דראש-השנה ה' תשט"ז – יתורת-מנחם התוועדותי' היתשט"ז חלק ראשון (טו) עמ' 11-17 בלתי מוגה)

וזהו החידוש של העבודה – להמשיך המשכה בלי גבול בכל העניינים, הן בגשמיות והן ברוחניות, לכל אחד ואחד כפי שורש נשמתו, ואם לא די בהמשכה שמצד שורש נשמתו, אזי יש עצה לחסידים – להתקשר עם נשיא הדרור, עם הרבי, שאצלו ישנם כל העניינים בשלימות ובריבוי, באופן ש"אתה מחוייב לעשרו"<sup>40</sup>, וממנו נמשכים כל העניינים בריבוי ובשלימות.

1. ובעניין זה יש מעלה מיוחדת בראש-השנה: ובהקדם המדובר בהתוועדות שלפני זה<sup>41</sup> שבעניין הרפואה ישנם ב' אופנים: א) ריפוי האבר החולה. אמנם, באופן זה, הנה אף-על-פי שנתרפא האבר החולה, אין זה הוכחה שנתרפאת גם הסיבה שהחולי מסוכב ממנה. ב) ריפוי הסיבה ושורש החולי, ובדרך ממילא מתתקנים כל העניינים. ובנוגע לענייננו:

מבואר בחסידות<sup>42</sup> טעם השם "ראש-השנה", ולא "תחילת השנה" להיותו ה"ראש" של כל השנה, שממנו נמשך חיות על כל השנה, בדוגמת הראש שבגוף האדם שממנו נמשך חיות בכל האברים, וגם כפי שהאבר הוא מציאות בפני עצמו הרי מקבל חיות מהראש.

ומזה מובן שכאשר פועלים ומתקנים את הדבר ב"ראש-השנה", הרי זה נוגע ופועל על כל השנה כולה.

וכיוון שעדיין עומדים אנו בראש-השנה, שהרי זה עדיין קודם מעריב והבדלה, ולכן

44 ראה לקו"ת דרושי ר"ה סא, א. סג, ד. סה"מ תרל"ו ח"ב עמ' שמו. תרנ"ד עמ' שכט. סה"מ קונטרסים ח"ב שצו, ב. ח"ג עמ' קד.  
45 אבות פ"ב מ"ד.  
46 תהילים קז, כ.  
47 שם קמו, טו. וראה לקו"ת ס"פ קורח. ובכ"מ.

40 ראה כתובות סז, ב.  
41 שיהת ש"פ נצו" תשט"ו ס"ח (תורת-מנחם – התוועדות' ח"ד עמ' 303). וש"נ.  
42 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואל"ך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.  
43 זח"א קכט, סע"א.

53 יאוצרי עמי קלב, ושי"ן.

54 ראה הלשון בסידור, ובשע"כ ס"י מג ס"יק יג.

55 משו"ע אדה"ז ס"י קכח סני"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים, אומר ירש"ע, עיי"ש.

56 ירשימות' יד עמ' 28. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"י"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים להזכיר ר"ח בראש-השנה, כנפסק בשו"ע אדה"ז ס"י תקצ"א ס"ן, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומר פסוק אחר מחבירו.

57 ספר-המנהגים שם.

58 סידור אדה"ז. ואם שכח ירצה', יאמר הנוסח דש"ק לבד. ואם נזכר בזה אחר שאמר ירדוך', פשוט שלא יחזור, כיוון שלהסוברים שמצוה להתענות ביום ראש-השנה היו גם כשחל בשבת.

59 שו"ע אדה"ז ס"י תקפ"ג ס"ח. לוח כולל-חבי"ד (ונשמטה דעת המקילין שבשו"ע לישן אחר חצות היום). כן העירו, שבמבוא לס' חקרי-זמנים להרה"ח ר' אלתר הילבין ח"ב עמ' 14 מוכח שלא הקילו בזה. וראה בלוח דבר-בעתו.

60 שו"ע אדה"ז סו"ס תצה וס"י תקי"ג.

61 שו"ע אדה"ז ס"י תר ס"ב.

62 ספר-המנהגים עמ' 62. וראה יאוצרי עמ' קמ.

63 משיחת ו' תשרי תשי"ל – ראה המובא ביאוצרי

## שנה טובה ומתוקה

"לבקר כאן למשך חודש תשרי הבא עלינו לטובה, להשתטח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ולהתפלל כולנו בצוותא חדא בבית הכנסת של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ללמוד בבית מדרשו נגלה וחסידות", כותב הרבי □ ביטויים ועובדות הקשורים לחודש תשרי בכלל, ובמיוחד בבית-חיינו

### מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

במברק ששיגר לנשיא המדינה מר שזר (ופורסם לראשונה ב'נשיא וחסיד' עמ' 473) איחל הרבי:

אחולי וברכותי לשנה טובה ומתוקה, שנת גאולה והצלחה ונשיאת ראש ומילוי משאלותי לטובה לקירוב ואיחוד כל היהודים ולהוי אחד ולתורתו אחת. לשנה טובה תכתבו. בהוקרה ובכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

### לבקר, להשתטח, להתפלל וללמוד...

מאז ומקדם נסעו חסידים אל הרבי לחודש תשרי. בהתבטאות מעניינת מגדיר הרבי (במכתב משלהי תשכ"ז – אגרות-קודש כרך כד עמ' שפה) את תוכן ומעלת נסיעה זו, בסגנון דלהלן:

לבקר כאן למשך חודש תשרי הבא עלינו לטובה, להשתטח על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ולהתפלל כולנו בצוותא חדא בבית הכנסת של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ללמוד בבית מדרשו נגלה וחסידות וכו'.

### מזמרת הארץ

לא פעם עורר הרבי את הנסיעה לבית-חיינו ובאופן מיוחד לחודש תשרי. כשהגיעו

הנוסעים הראשונים מארץ-הקודש לקראת חודש תשרי תשי"ז התבטא הרבי בענין זה ('תורת מנחם – התוועדות' תשט"ז חלק ג (י"ז) עמ' 215):

בנוגע לענין השליחות של השלוחים שנסעו [=בקיץ של אותה שנה] לארץ-הקודש – שמלבד עצם העניין, היו בזה גם כמה רווחים צדדיים, "פירות", ואחד מהפירות הוא – שהם פעלו זירו בביאת אורחים מארץ-הקודש לכאן. יאמרו, איפוא, השלוחים והאורחים "לחיים", וינגנו איזה ניגון מארץ-ישראל, מזמרת הארץ.

### ולהתוועד!...

מאידך גיסא, ואולי בלי כל קשר להנ"ל, בהזדמנות מסויימת כשנכנס המזכיר הרה"ח הרב ר' יהודה-לייב שיחי' גרונו (בב' דהול-המועד סוכות תשל"ה) אל הרבי, שח לפניו הרבי:

"כנראה שאומרים להם [=לאורחים] לכתוב מכתבים [=לרבי] כסדר. כל יום שולחים מכתב. לא לשם כך הגיעו לכאן. הרי הגיעו לכאן לחודש תשרי כדי להתוועד. כותבים כל יום סתם עניינים שלא חשוב לכותבם, העיקר שייחשב שכתבו מכתב"...

(גם כשחל בשבת) שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" – פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית של שני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר<sup>47</sup>), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'יעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'.

בנוסף מי שבירך צריך לומר: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."<sup>48</sup>.

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני..."<sup>49</sup> ו'ירדתי ה'...". חצי קריש. תפילת מוסף.

מכינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע<sup>50</sup>.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר: "להעביר בשבט" (ב' הראשונה (דגושה) בפתח). בפיוט "נעלה שופר" בסופו, צ"ל "תחוק מגן" (ת' דגושה) בפתח, ח' בחטף-פתח. בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "למענו" (ע' בחטף-פתח), "וכעס" (ו' בקמץ)<sup>51</sup>.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה קם לאמירת "ונתנה תוקף"<sup>52</sup>.

הש"ץ והקהל כורעים ב'עלינו', גם היום, אף-על-פי שחל בשבת, ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: ל'עלינו' עמד וכרע עם הש"ץ (לא רק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היר, אלא נוגעים בראש בקרקע,

בפסוק, חזן וקהל<sup>41</sup>.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמוכן. אך "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה<sup>42</sup>.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל'וכתוב' ול'ובספר', הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב'זכרנו' וב'מי כמוך'<sup>43</sup>.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים (מכיוון שהיום שבת, רק: "ובכן וה' פקד... שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... כל יושבי..."), וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד" (ללא החרוזים: עמוסיך... פשעם... צמחיהם... שבה מגדול...). אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים 'ה' מלך'<sup>44</sup>.

עד כמה שזוכרים, הרבי עמד תמיד בפיוט 'לא-ל עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות<sup>45</sup>.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה<sup>46</sup>.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים

41 שם עמ' צג.

42 ספר-המנהגים עמ' 61, וראה קצוה"ש יט בבדה"ש יז. 'אוצרי עמי צה. סי' הפסק בתפלה (תשס"א) עמ' לו העי' 21,

עמ' נב העי' 24, עמ' נד העי' 31 ושי"ע. וע"ע.

43 אג"ק ח"ג עמ' ה. ומבאר הטעם, ד'מי כמוך' הוא שבח ולא בקשה, ו'זכרנו לחיים' היא בקשת דבר מועט לאחר שכבר אמרו הציבור בתפילת לחש "וכתוב לחיים טובים", ולכן הם אינם אומרים אותו.

44 מחזוה"ש, 'אוצרי עמי צח.

45 שם עמ' צו.

46 שם עמ' קו.

47 ודלא כמנהג העולם, 'אוצרי עמי קד.

48 שער-הכולל כו, ה. 'אוצרי שם, ודלא כנדפס במחזור תשמ"ט.

49 יש נוהגים שהש"ץ אומר את התיבות "הנני... ממעש",

"ונא... אהבו" בלחש, וצ"ב מנהגנו בזה.

50 לענין כיוון הפנים – כספ"משה הל' ע"ז פ"ו ה"ו, וראה להלן הערה 54.

51 'אוצרי עמי קלא.

52 ידוע הפתח, שהיעולם' נוהגים להיעש ב'ונתנה תוקף' באמירת "ותשובה תפילה וצדקה, מעבירים...", ואילו

בבתי-כנסת חבידי מרעשים ב'יואתה הוא מלך"...



בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה<sup>30</sup>. בהמשך לזה, אוכלים רימון וראש איל (למעשה – ראש דג. וצריך לבדוק בעוד-מועד מתולעים)<sup>31</sup>, אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח<sup>2</sup>.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ראש-השנה<sup>32</sup>.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא הניח לשיר ניגון בסעודות ראש-השנה, גם לא ביום השני<sup>33</sup>.

מי ששכח לומר 'רצה' וגם 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' – כוללן יחד ואומר "ברוך... שנתן שבתות למנוחה... וימים טובים לזיכרון, את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון<sup>34</sup>. אבל אם שכח רק אחת מהן, אומר בנוסח ברכה זו רק את מה ששכח ולא את ההזכרה השנייה. אך בלילי ראש-השנה, שאז צריך לחזור לראש, תמיד צריך לומר הן 'רצה' והן 'יעלה ויבוא'<sup>11</sup>.

לפני 'הרחמן' של ראש-השנה אומרים 'הרחמן' של יום-טוב<sup>35</sup>.

בברכת-המזון של ראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזון, היה אומר: 'הרחמן

הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן<sup>36</sup>.

בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום")<sup>37</sup>.

### יום א' זראש-השנה

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב<sup>38</sup>.

מנהגי-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן כבית-הכנסת, וישתתף – בהתאם לגילו – בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיה רבא"<sup>39</sup>.

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב... בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח)<sup>40</sup>.

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימי-תשובה, או לאומרו פסוק

30 'רשימות' ד עמ' 8. סה"ש תשי"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמובא בספר – המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם.

כמובן, שהברכה חלה על התמרים והרימונים וכו' שהיו לפניו על השולחן באותה שעה (כנהוג), גם אם לא כיוון עליהם בפירוש (ראה סדר ברה"י פ"ט הי"ד).

31 יל"ע אם הכוונה לכל המינים שנוכרו בגמי ובטושויע ס"י תקפ"ג, כמ"ש בלוח כולל-חבי"ד, וכן "כל אנשי מדינה למינים כלשונם" (שויע אדה"ז ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו. ויש לברר אם אכל הרבי תמרים וכו' (לא מצאתי ע"ז ביומנים, ולפי הפירוט דליל ב' וכו' יש לשער שהיו מזכירים זאת. כנראה אבל ראש דג, ואולי הוגש גור (ימעהרין) עם האוכל).

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בשו"ע אדה"ז שם ס"ה, מהמג"א.

32 סה"ש תשי"ב עמ' 5. הרבי אמר 'לחיים' רק בתתועדויות, אך לא על שולחן כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ – 'אוצר' עמ' פט.

### רשות מהנהלת המוסד

ומה לגבי נסיעת תלמידים ותלמידות? הנה כך הורה הרבי בשיחת ערב ראש-חודש אלול תשל"ו (שיחות-קודש תשל"ו כרך ב עמ' 675):

בנוגע לתלמידים ותלמידות – אין הם צריכים לשאול כאן [=את הרבי], אלא את הנהלת המוסד שבו הם לומדים, שכן אם ברצונם לנסוע לכאן, הרי זה עצמו הוכחה שהם לומדים במוסד כזה המחנך בחינוך הכשר ויותר מכך. אם-כן, עליהם להגיש את טעמיהם ואת סברותיהם לנהלת הישיבה ולעשות כפי הוראתה. לכאן אין הם צריכים לכתוב.

### ימין מקרבת

ולהנהלות המוסדות פנה הרבי (בשיחה הנ"ל – ערב ר"ח אלול תשל"ו):

והנהלת המוסד בוודאי תנהג עמהם באופן של "ימין מקרבת" לגמרי, ואף אם נצרך קצת (מאיזו סיבה שתהיה) 'שמאל דוחה' משהו של היפך עניין הקירוב – יהיה זה רק באופן של 'לצאת ידי חובה'...

עם זאת הורה הרבי לא-פעם להנהלות כי אחד התנאים העיקריים לנסיעת תלמידים הוא לוודא שיהיה אדם מוסמך שיתעסק עמם (ובהתנהגותם) כשהותם ב-770.

### "הנוטל פרוטה... מתעשר"

לקראת חודש תשרי תשכ"א ('כפר חב"ד' גליון 684 עמ' 54) התארגנה נסיעת ה'צ'ארטר' הראשונה מהארץ אל הרבי. אחד הנוסעים באותה טיסה היה הגה"ח רבי אברהם-צבי (הערש) הכהן ז"ל. זוגתו ז"ל, שהמצב הכלכלי העיקר עליה ביותר, כתבה לרבי כי אינה מסכימה לנסיעת בעלה, מכיוון שהוא כבר

שקוע בחובות והפרוטה אינה מצויה. למרבה ההפתעה, כתב לה הרבי כי אין לה מה לדאוג וכי הנסיעה תביא להם ברכה.

לאחר מכן, כשנכנס הרא"צ ל'יחידות', אמר לו הרבי בין השאר כי מכיוון שהנסיעה עלתה לו דמים מרובים ומכיוון שהוא – הרא"צ – מוסר שיעורי תניא במקומות רבים ובמסירות-נפש, מבקש הרבי להשתתף בהוצאות הנסיעה. הרבי הוציא ממגירת שולחנו שטר של מאה דולרים ומסרו לרא"צ כשהוא מוסיף: אין כוונתי שתשמרו כסגולה אלא שזה אכן יהיה השתתפות בפועל...

למחרת ה'יחידות' פגשו המזכיר ר' משה-לייב ראז'שטיין ז"ל ושאלו על ה'יחידות' שלו. סיפר לו הרא"צ על השטר בן מאה הדולרים והיסוסיו בקשר לכך. הרמ"ל חכך בדעתו ואחר-כך אמר לרא"צ: "לדעתי כדאי שנלך לבנק ונפרוט את השטר (או חליפתו) למאה שטרות בודדים וכל שטר כזה תמכור בעשרה דולרים. כך עשו. כששבו ל-770 הוציא לפתע הרמ"ל חותמת שהכין מראש והחתים כל דולר ודולר בחותמת שבה נאמר: "דולר לברכה מכ"ק אדמו"ר שליט"א – מרחשוון תשכ"א". לשאלת הרא"צ על סמך מה העז לעשות כדבר הזה, השיב הרמ"ל שכך הוחלט בשכלו שאם הרבי רוצה שיכסה את הוצאותיו, אוי סבור הוא, הרמ"ל, שכך צריך לעשות... יודעי דבר בטוחים שהרמ"ל עשה זאת על-פי הוראה מפורשת מהרבי (הדולרים נחטפו ואנשים שילמו גם פי שניים מעשרה דולרים בעבור כל שטר ושטר. הרא"צ השאיר כמה שטרות בעבור בני ביתו ואת אחד מהם ציווה שיכניסו לתוך מקום קבורתו...).

# הלכות ומנהגי חב"ד

## מאת הרב יוסף שמחה גינזבורג

### שבת קודש, ראש השנה א' בתשרי תשס"ג

משעה אחת קודם תפילת המנחה עד תפילת ערבית במוצאי ראש השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום.<sup>1</sup> אין לובשים ה'קיסל', גם לא הש"ץ והתוקע,<sup>2</sup> אלא ביום הכיפורים.<sup>3</sup> הברכות בהדלקת הנרות: "להדליק נר של שבת ושל יום הזיכרון", ו'שהחיינו'.<sup>4</sup> איש המדליק, לא יברך 'שהחיינו'.<sup>5</sup> לפני מנחה אומרים 'הודו' ו'פתח אליהו', כבכל ערב-שבת.<sup>6</sup>

### ליל א' זראש השנה

עיקר עבודת ראש השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה – [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה, באמירת תהילים כל הזמן ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשר, ולהיזהר ב[מ]דברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד

בשמחת קבלת פני אביו).<sup>7</sup> לפני תפילת ערבית אומרים תהילים.<sup>8</sup> ערבית:<sup>9</sup> ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל).<sup>10</sup> קבלת שבת – מתחילים 'מזמור לדוד', אנא בכוח, לכה-דודי (כל הפיוט)<sup>11</sup> "גם ברינה ובצהלה",<sup>12</sup> מזמור שיר, ה' מלך, ק"י. אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה).<sup>13</sup> אחרי שמונה-עשרה של ראש השנה: ויכולו, ברכת 'מעין שבע', לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, מזמור לדוד, חצי-קדיש, ברכו, עלינו.<sup>14</sup>

בסיום תפילת-שמונה עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש.<sup>15</sup> בראש השנה ויום-הכיפורים נהגו להשמיע קול אף בתפילת לחש, כדי לעורר הכוונה ביותר, מכיוון שצריכים להיות בהתעוררות פנימיות הלב ובקול גדול.<sup>16</sup> בתפילה ובקידוש, כשחל בשבת, משמע לכאורה מהנדפס בסידור שאומרים "מקרא

7 אגרות קודש אדמו"ר מהור"י ח"י עמ' תכה.  
8 לענין נגינת אבינו מלכנו לפני תפילת ערבית, ראה יאוצר עמ' נח.  
9 אג"ק ח"י עמ' שסג. וראה יאוצר עמ' סא. קי.  
10 ספר המנהגים עמ' 26.  
11 שם עמ' 60.  
12 ספר המנהגים.  
13 מחזור השלם. ספר המנהגים. הוספות לשו"ע אדה"י חלק ג' עמ' 1320, הערה 40. וראה יאוצר עמ' סג.  
14 מחזורי"ש – הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י נ"ע, הובאה בהתועדות תש"ד עמ' 28.  
15 שו"ע אדה"י סי' קא ס"ג. קונטרס יומעין, מאי יא ספ"א.

קודש זהו, יום זכרון תרועה".<sup>16</sup> כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה.<sup>17</sup> לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל.<sup>18</sup> כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא.<sup>19</sup> דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים.<sup>20</sup> אומרים: שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא – בלחש.<sup>21</sup> קידוש<sup>22</sup> – מי שבירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש.<sup>23</sup> "מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אולם לא יאכל כל שובעם, למען לא יקלו ראשם ותהא יראת ה' על פניהם".<sup>24</sup>

הנהגה בפועל וההוראה לרבים – לכוון

16 אם כי בתורה נאמרו שני פסוקים, יום תרועה וזיכרון תרועה, וכן מוכח במסכת סופרים פ"ט ה"ח: "אינו אומר יום תרועה, אלא זיכרון תרועה", הובא בב"י סי' תקפ"ב סי"ג, וכן נוסח הספרדים. וצ"ב מנהגנו בזה. ולכאורה משמע שהמדפיסים – במחזורי האשכנזים וחי"ב – שקיצרו, גרמו לטעות; אבל גם בפרמ"ג סי' תקפ"ב בא"א סי"ק ד מעתיק יום זכרון תרועה", ואמרו לי בעלי-תפילה ותיקים מאנשי שכך נהוג בפועל. הרה"י ר' מאיר מאזוז שליט"א מציע, שלדעה זו תיבת יום' מושכת עצמה ואחר עמה, והכוונה במי"ס: "אינו אומר יום תרועה אלא [יום] זכרון תרועה".  
17 סה"ש תרפ"ז עמ' 112.  
18 יאוצר עמ' סח.  
19 לקו"ד כ"ך א מג"א. ספר המנהגים.  
20 יאוצר עמ' סט.  
21 לענין נשים ששומעות קידוש, האם יענו אם גם על ברכת 'שהחיינו', ראה הדעות בסי' הליכות עולם סי' תקפ"ב בפתח עולם סי' ד. קיצור דיני ומנהגי נשיק ויו"ט עמ' לח הערה 14. ולמעשה נפוץ המנהג לענות.  
22 שו"ע אדה"י סי' תקצ"ז ס"א. בסי' י"מ וציונים הקשה מסי' תקכ"ט סי' שאין מצות שמחה בריה. אמנם כאן מדובר אודות חיוב אכילה ושתיה, ולזה כבר צ"ח שם את הפסוק (נחמיה ח'ג) "יאכלו משמנים... ואל תעצבו כי חדות היא היא מעוזכם". ואף בכלל יש שמחה בריה, אלא שהיא באופן דיווגיל ביערה"ה (סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 613 הערה 11).  
23 בשו"ע אדה"י סי' קסז ס"ח, שנהגו להניח מלח על

השולחן, לפי שהשולחן דומה למזבח, וברית מלח מגן עליהם; ושע"פ הקבלה יש לטבל פרוסת המוציא ג"פ במלח. ולדעת הכה"ח סי' תקפ"ג ס"ק ד אין לטבל בשום סעודה טבילת הפרוסה במלח, למיתוק הגמרות.  
24 הרה"י ר' יוסף יצחק שי' אופן.  
25 יאוצר עמ' עה. הטעם נתבאר בסידור עם דא"ח (עמ' 202 ד"ה להבין) שמלח אותיות לחם, ומלח הוא גימטריה ג"פ שם הוי"ה (ומקורו מסי' אור צדיקים למהר"ם פאפרש סכ"ג אות יז ובדרך סעודה אות 6), עיי"ש.  
26 ראה שו"ע אדה"י סי' רעד סי"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב. אולם אם עלול מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית, כמבואר בסי' קעח ס"ג.  
27 שו"ע אדה"י סי' רו ס"ח וסדר ברה"י פ"ט ס"ד. ע"פ הנפקס בשו"ע שם סי' ג, הפרי צ"ל שלם בשעת הברכה, וחותרו אח"כ לפני טבילתו בדבש (וע"ע יאוצר עמ' עח).  
28 מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהור"י, דלא כנפקס בשו"ע אדה"י סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר בארוכה במכתבו של הרבי הנדפס בספר המנהגים עמ' 104: "כדי שיהיה היה"ר צונן סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת פרי העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.  
29 לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתב, וכן 'מעשה רבי, המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, יאוצר עמ' עט (לכאורה הוא ע"פ משי"ב בסדר ברה"י פ"י ס"ב).